

Brugerhjælp/Workshop
Ejendomshistorie
Rigsarkivet i Viborg
21. marts 2024
Karen Greve Straarup
karen.straarup@viborgslaegt.dk
Viborgslaegt.dk

Ejendomshistorie - Hvordan?

Når man er begynder - eller hvis man har mange ejendomme i slægten:

Find adresse

Find et billede af huset/gården

Find matrikelnummer

Så kan man altid bygge videre senere med flere oplysninger.

Der er ikke kun én rigtig måde at lave ejendomshistorie på.

- a) Gå ud fra en familie på gården, som du kender.
- b) Lav et tidsbillede, - hvordan var det at leve der i f.eks. 1850?
- c) Beskrivelse af gårdens/bygningernes historie.
- d) Lav en tidslinje med gårdens ejere/fæstere.

Osv, osv.

Den nemmeste periode: 1844 og frem til nutiden

1844-matriklen er grundlaget for det nuværende matrikelsystem.

Eksempel (som er valgt tilfældigt)

Adresse: Gården Bjerregaard, Åkjærvej 11, 7800 Skive

Matr nr 10a, Fly By, Fly

Matrikelnummer:

Findes evt. ved hjælp af OIS.dk

OIS.dk www.OIS.dk - [Din genvej til ejendomsdata](#)

Nu har vi oplysninger om ejer, bygninger, ejendomsværdi, landbrugsejendom, salgspriser mm.

En lidt pudsig idé, som ofte giver resultat: Skriv den fulde postadresse i Google-søgefeltet. Hvis ejendommen har været til salg i nyere tid, fremkommer der ofte fine billeder fra ejendomsmægleren, samt flere andre interessante oplysninger. Flere steder er der streetview. I dette tilfælde viste det sig, at gården lige havde været til salg.

Hvad vil man finde derefter?

Tidligere ejere? Så må man have fat i et

Realregister

Realregistrene er en slags indholdsfortegnelse til skøde- og panteprotokollerne, en oversigt over ejendommen fra ca. 1845. Indtil 1900 og ofte senere. Det indeholder datoer for adkomster, servitutter og pantehæftelser. Ordnet efter sogn, ejerlav (og matrikelnummer).

Når man vil finde de lidt ældre ejere af landbrug, er realregistret vigtigt.

De begynder som regel midt i 1800-tallet, og vi kan være heldige, at de er ført helt op til 1960'erne, men realregistre er *meget* forskellige og desværre somme tider af ringe værdi.

[Arkivalieronline \(sa.dk\)](#) Realregistret for matr nr 10a Fly By, Fly

Adkomster i dette tilfælde: Skødedatoer fra 1851 til 1895.

Oplysninger om køb og salg, mageskifte.

Hæftelser: Oplysninger om lån, men i dette tilfælde nævnes også en aftægtskontrakt.

De enkelte skøder kan derefter findes i Skøde- og panteprotokollen.

I eksemplet med Fly kan man altså finde perioden 1851-1895.

Fra 1851 kan man gå tilbage via skøde- og panteprotokollerne.

Ved hjælp af det ældste skøde i realregistret kan man gå tilbage i tid, for det indeholder en oplysning om det forrige ejerskifte (næsten altid).

Skøde- og panteprotokollerne

er i vid udstrækning indscannede.

Skøde- og panteprotokoller blev perioden 1683 til 1927 brugt til at registrere alle handler med fast ejendom.

Tingbogen

(Tingbogen findes lettest ved at gå ind på Arkivalieronline, vælg Ejendomme, derefter Digitaliserede Tingbøger. Klik på linket *Indskannede tingbøger 1927-2000*).

Man behøver ikke at kende alle oplysninger, blot man kommer ind i den rigtige bog.

Den svære: Fra de tidligste fæstere og frem til 1844

Idé: Lav en liste med de oplysninger, du allerede har.

Eksempler:

1) Man ved, hvor gården har ligget, - altså nuværende adresse, matrikelnummer. Så har man allerede megen viden og kan gå i gang med realregistret.

2) Man ved ikke hvilken landsby, men man kender gårdfæsterens navn og fødselsår. Man har en formodning om, at han skal bo i Viborg amt.

Eksempelvis: Fæstebreve under det pågældende gods.

Eller find familien i FT 1787 på nettet.

Når sognet er fundet – gå til matrikelkort og håbe på, at der er navne på det ældste.

Fæstevæsnet - Tilhørsforholdet til hovedgårdene - Overgang til selveje

Family Search [Hjem • FamilySearch](#) har en funktion, der viser hvilke "godser", der havde ejendomme i sognet. Eks. Med Fly sogn:

Søg-Katalog-sted-Probate records -der er 6 poster: Fjends Herred(2), Estvadgaaard Gods, Hald Gods, Ørslevkloster Gods, Lundgaard Gods (Skifter – ingen fæstebreve).

Hvem har evt. beskæftiget sig med gården? I Bjerregaards tilfælde var der fin gevinst.

Skivebogen [Skivebogen 1922 \(slaegtsbibliotek.dk\)](#) – men der er flere.

Til gengæld er der først bevaret kirkebog fra 1776 fra Vridsted-Fly.

Matrikler: De ældste matrikler: 1662, 1664, 1688 (Chr V's matrikel) nævner husstandens overhoved. Kun få findes på AO (ArkivalierOnline). I stedet har man valgt at lægge de tilhørende Markbøger ud.

Man kan ikke være sikker på, hvilken gård det er.

Jordebøger

En jordebog indeholder fast ejendom tilhørende én ejer.

Jordebøger knytter sig til en værdifastsættelse af en hovedgård typisk ved handel med gården. De skal derfor ofte findes i skøde- og panteprotokoller.

Hartkornsspecifikationer

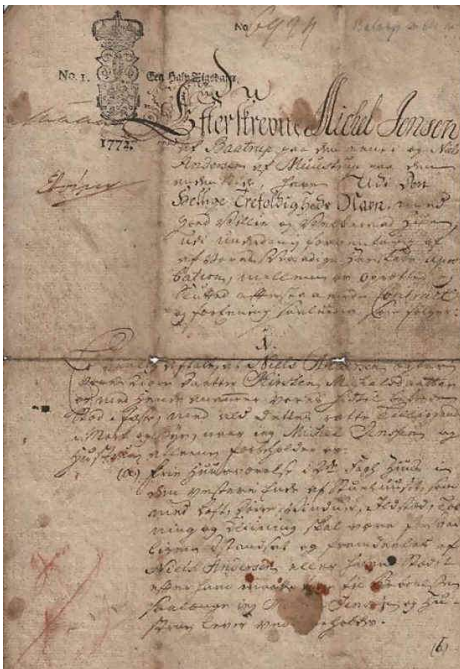
Hartkornsspecifikationer knytter sig til beskatning. Listerne skal derfor findes i amtstuenes arkiver. Nødvendige for skatteudskrivning.

Eksempel: [Arkivalieronline \(sa.dk\)](#) med Bjerregaard her: [Arkivalieronline \(sa.dk\)](#)

Viborg Amtstue Hartkornsspecifikation for hoved- og sædegårde 1680-1795.

[Arkivalieronline \(sa.dk\)](#) Fly sogn 1796-1826 (Nu selvejere)

Fæstebreve

Et fæstebrev var en juridisk kontrakt mellem herremand og fæstebonde. Mange fæstebreve er registrerede i fæsteprotokoller, som i Danmark er arkiveret siden 1719, hvor godsejerne blev pålagt at føre protokoller over udstedelse af fæstebreve. Men de er slet ikke bevarede landet over.

Udsnit af fæstebrev udstedt af greve Johan Ludvig Holstein i 1756 på gård nummer fire i Ulstrup under Næsbyholm Gods til fæstebonden Mads Pedersen.

Skattemandtal

En vanskelig tilgængelig kilde. Man skal næsten kende personerne i sognet for at få noget ud af den.

Ekstraskatterne: Skatterne er opgjort herred for herred og sogn for sogn. Sammentælling til sidst for hele lenet. Skatten skulle betales til Skt. Mortensdag, 11. november.

Fly sogn findes f.eks. i Hald Lens regnskaber Ekstraskattemandtal 1614, bog 16, Link: [Arkivalieronline \(sa.dk\)](http://arkivalieronline.sa.dk) Her begynder Fjends herred opslag 28. Fly sogn opslag 31-32. Sammentælling opslag 48, 49.

Brandforsikring

Brandforsikringer er en god kilde til oplysninger om forfædrenes ejendom. Brandforsikringsprotokoller og brandtaksationsprotokoller.

Søgeord i Daisy:

Arkivskaber: Sognets eller herredets navn

Arkivserie: Brandforsikring

Protokollen er ført sognevis. Ejendommen blev ført ind i protokollen, når forsikringen blev tegnet.

Fly sogn [Arkivalieronline \(sa.dk\)](http://arkivalieronline.sa.dk) med Bjerregaard.

Skifter

Da skifter udgør en selvstændig workshop, skal det bare nævnes, at de er en god kilde til ejendomshistorien.